

1a edició, gener 2011

© Del text, 2010
Salvador Vendrell

© D'aquesta edició, 2011
Perifèric Edicions
C. Sèquia de Montcada, 13
46470 Catarroja (València)
Tel. 609 426 131
Fax: 961 270 038
e-mail: periferic@periferic.es
www.periferic.es
<http://perifericedicions.blogspot.com/>

Disseny col·lecció: El gos pigall, SL
Correcció lingüística: Maria Quiles
Foto de l'autor: Francesc Vera
Maquetació: José María de Gracia Bonache
Impressió: Guada Impressors
ISBN: 978-84-92435-41-8
Dipòsit Legal: V-6-2011

Cap part d'aquesta publicació no pot ser reproduïda, emmagatzemada o transmesa, de cap manera ni per cap mitjà, sense l'autorització prèvia i escrita de l'editor, tret de les citacions en revistes, diaris o llibres si se n'esmenta la procedència.

Columnes de paper

Salvador Vendrell

perifèric
edicions

Pròleg

De Jacint Verdaguer a Quim Monzó, per posar dos extrems, la nòmina dels escriptors catalans que s'han format o que han trobat un incentiu en el periodisme seria prolixa. És un fet normal, del vuit-cents ençà, en totes les literatures pletòriques. I, fins i tot, en algunes que no gaudeixen d'aquesta condició enviable. El periodisme –i prenc ací el terme en tota la seva extensió– obliga a escriure; obliga l'escriptor, sovint indecís, o mandrós, o propens a magnificar el fet literari, a practicar un esforç continuat i a sotmetre's a una regularitat que, d'altra manera, abandonat als capricis de la «inspiració», difícilment assoliria. I més encara: l'obliga a publicar, a perdre la timidesa i la petulància –la petulància de l'escriptor inèdit, que es creu genial i sublim. Per això, el periodisme és una magnífica escola literària. L'esforç tenaçment aplicat als problemes de l'escriptura acaba per consolidar l'ofici: “professionalitza” –fins i tot en els casos que

el periodisme, mal pagat, no arriba a constituir-se en pilar econòmic del *modus vivendi*.

Ara bé: el fet que, per causes sobradament conegudes, no hagin abundat les oportunitats d'escriure en català en la premsa ha produït alguns fenòmens anòmals en la nostra literatura, com ara el dels escriptors catalans, literàriament catalans, vull dir –Maragall, Gaziol, Pla, Fuster–, que hagueren de professionalitzar-se escrivint en castellà. O el fenomen invers a aquest: el dels qui van iniciar una esplendent carrera periodística escrivint en català –cas d'Eugeni d'Ors, per citar-ne un de ben conegut– i passaren a incrustar-se en algun moment, de manera definitiva, en els diaris escrits en espanyol.

Amb tot, no es pot dir que les oportunitats –escasses, com dic– no hagin estat ben aprofitades: en *La Veu de Catalunya* Xènius va formular el seu influent *Glosari*; en *La Publicitat* dels anys vint van escriure, com a corresponsals, Crexells i Pla; en el setmanari *Mirador* Josep Maria de Sagarra publicà l'extraordinària secció de "L'aperitiu"...

Al País Valencià, les oportunitats han estat molt exigües. Els setmanaris *El Temps* i *Saó*, per citar-ne els més constants, no han arribat a assolir una difusió "normal" –no la podien tenir, atès el seu plantejament inicial. I els diaris de cada dia –ja siguin els d'origen autòcton o els forasters amb edició "valenciana"– no han passat mai de deixar unes mòdiques pàgines –racons de pàgina, sovint– a l'expressió en llengua vernaclea.

Malgrat tot, alguna cosa es va fent en aquestes pàgines “cedides” a la llengua del país. Si més no, es va consolidant una crítica literària i cultural amb cara i ulls.

Certament, les “Columnes de paper” que Salvador Vendrell ha anat publicant en el diari *Levante* no tracten sempre de llibres ni, quan en tracten, encaixen en els patrons de la crítica literària a l’ús. El propòsit era –i encara és– un altre: portar una mena de dietari públic, obert a les suggestions del moment. A tota mena de suggestions: des dels tripijocs lamentables de la política indígena a la fatalitat de l’accident meteorològic, des de l’excursió al paratge proper o el viatge a d’altres països a les anècdotes –generalment compartibles– del seu viure quotidià. Ara: dins del conjunt, el nombre de glosses destinades a donar notícia de la publicació d’un llibre és intencionadament elevat. I si hi afegim els articles que parteixen de l’estímul d’una lectura extemporània –de llibres de Balzac, de Francesc Pujols, de Josep Pla– el literaturisme del conjunt encara s’accentua. A més, fins i tot en els escrits que s’allunyen del tema literari, hi ha inserida gairebé sempre, amb naturalitat, una citació erudita o una referència llibresca.

En remarco, ara, la naturalitat. Al capdavant, a algun tipus de normalitat sembla que hem pogut arribar –també els valencians. És només una normalitat cultural, literària, però no deixa de ser una novetat apreciable. Em refereixo al fet que un autor trobi confortable, per a expressar-se, la cultura catalana en

el seu conjunt: que sigui capaç de citar amb el mateix desembaràs els versos d'Estellés que els de Foix o Salvat-Papasseit –i que no necessiti imperiosament citar els de Machado o Aleixandre–, que el seu marc de referències culturals immediates sigui específicament català, i que ho sigui de manera espontània, no forçada.

Sens dubte, l'estil antipedantesc i l'humor bonhomíós de les "Columnes" reforcen aquesta impressió de naturalitat i de confort cultural. I la llengua: acolorida contínuament per la fraseologia dialectal, però fermament assentada, en el fons, en l'estàndard literari compartit.

Però, a banda d'aquests mèrits –els mèrits de la naturalitat–, hi ha la proposta moral. Tot dietarista fa al capdavant, ho vulgui o no, una proposta moral. I la de Vendrell destaca per la seva singularitat. És clar que l'hedonisme i l'escepticisme a què propendeix té uns antecedents en l'obra de Fuster; com la defensa que fa del riure. Ara bé: passats pel sedàs de la seva personalitat, aquests principis s'han tornat més assequibles i cordials... I també menys declaradament combatus: la crítica social i política, que en Fuster agafava sovint un to crispat i polèmic, en els escrits de Vendrell acostuma a derivar cap a la ironia no exempta d'humor. Hi ha en això, naturalment, a banda d'una tendència de caràcter, una estratègia. Ha passat el temps. I l'intel·lectual catalanista tibet, pedant i derrotista que s'ha proclamat aquestes darreres dècades dipositari de les "essències" del fusterianisme –sobretot del fusterianisme polític– ha

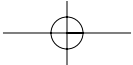
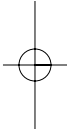
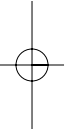
tingut una eficàcia social i literària molt dubtosa. Davant d'aquest elitisme amargat de figureta pos-tissa i d'aquestes perpètuas demostracions de pessi-misme, el personal ha optat per fugir. Els mateixos que “predicaven” aquest catalanisme ploramiques i malhumorat, sovint, agafant-se a una excepciona-litat qualsevol –de la càtedra o del càrrec remunerat– no el “practicaven”.

Amb els “ideals” –i passeu-me el mot– que es pro-pugnen en les *Columnes de paper* no hi ha aquest perill: són “ideals” factibles i humans, adequats a l'època i a les circumstàncies. No hi he sabut detec-tar cap renúncia. La dissidència ha pres, però, tot un altre aire, que la fa més atractiva i suportable, perquè la processó és llarga i el ciri, curt.

Xavier Serra

L'animal que guisa

Ausiàs March no es dopava

M'he quedat més satisfet: Ausiàs March no es dopava. No necessitava cap elixir medieval per allargar el plaer sexual i fer-lo créixer en intensitat i qualitat. És mentida que, quan tornà de les seues campanyes militars, va recórrer a un deixeble d'Arnau de Vilanova per elaborar el famós Licor del Paradís a partir de no sé quins ingredients en què destaca la taronja. Tot ha sigut, com ha explicat Josep Piera, una innocentada juganera de José Miguel Borja, un òptic gandià molt bromista. El fet és que tots vam caure en el parany. Ens vam fiar dels mitjans de comunicació del nostre país –ràdio, televisió i premsa escrita– que van ser els primers a picar a l'ham i van dedicar part dels seus espais al famós invent afrodisíac. Ara tots riem perquè la facècia ens ha fet gràcia. Qui compensarà, però, les persones innocents que s'havien fet il·lusions? Un amic meu, que es jubilarà prompte, ho tenia molt clar. Ja tenia aparaulada una ampolla del

licor miraculós, que comercialitzen les destil·leries Ferri de Bellreguard, i s'havia fet els seus plans: "La posaré damunt la taula, i got la meua dona i got jo. A veure què passa". Ja li he explicat que tot és una bola, i encara que, en un primer moment, li ha caigut el món damunt, després, ja refet, ha comentat sarcàstic: "De totes maneres ho provaré, per si de cas".

Jo m'he quedat molt més tranquil. M'agrada més la imatge, ja clàssica, del ben enamorat, la d'un Ausiàs March la capacitat amatòria del qual li va ser donada per l'última fletxa d'or que li quedava a Amor: "en temps anterior al nostre,/ Amor llançà totes les fletxes d'or/ i, per descuit, una en detingué/ amb la qual em ferí...". Un Ausiàs com el que ens suggeria el burleta de la Safor, amb necessitat de pocions afrodisíaqes, m'hauria trencat tots els esquemes.

28/01/2002

La guerra de quatre

Tinc l'edat suficient per a haver viscut –encara que em va durar molt poc de temps– una llar, una família, sense televisió. Recorde els moments en què ens posàvem davant el foc de l'hivern i els majors contaven històries reals o fantàstiques que captivaven els més menuts de la casa, mentre féiem qualsevol faena manual. Un dia, però, arribà la primera televisió al casino del poble i tot això expirà: s'acabà de parlar i s'extingí la memòria... Una de les històries que perdurà en el meu record va ser la d'aquell home que, amagat sota una barba de cotó en pèl agafada amb un mocador, es va traure una pistola, disparà dos trets, matà l'alcalde de Llaurí i, després, pegà a fugir amb una bicicleta. Els fets els contaven gairebé xiuxiuejant, amb la veu baixeta de la por d'explicar certes coses.

Mig segle després d'aquest fet, que va ocórrer l'any 1946, Víctor G. Labrado ha reconstruït el succés, de manera admirable, en el llibre *La guerra de quatre*,

publicat per Edicions Bromera, a partir dels testimonis dels supervivents i de la documentació dels arxius militars que ja ha deixat de ser inaccessible. Com diu l'autor mateix, encara que la història li hauria quedat possiblement més redona i acabada, no l'ha volguda novel·lar perquè li hauria semblat una frivolitat, una falta de respecte a les persones que han volgut ser-ne testimonis. Fent servir la fórmula narrativa de la crònica, però valent-se de la intriga de la novel·la, conta aquests fets i uns altres protagonitzats per un grup urbà de la resistència clandestina al règim del general Franco. El comandant jutge Broco, que presidia el jutjat militar núm. 2 de València, aprofità l'atemptat per a desarticular l'estructura del Partit Comunista a la Ribera Baixa.

18/02/2002